

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Na rozwój gminy w bardzo dużym stopniu wpływają uwarunkowania zewnętrzne, będące najczęściej wynikiem procesów i struktur niezależnych od samorządu gminnego. Wymienić tu można przede wszystkim uwarunkowania związane z szeroko pojmowanym położeniem gminy na tle jednostek administracyjnych, struktur funkcjonalno-przestrzennych oraz sieci komunikacyjnej. Innym typem uwarunkowań zewnętrznych jest polityka władz wojewódzkich i władz państwowych, polegająca w pierwszym przypadku na stymulowaniu rozwoju województwa, w tym na wyborze priorytetowych kierunków działań i obszarów poddawanych rozwojowi, a w drugim na stanowieniu prawa i rozwiązań systemowych wpływających aktywizująco lub hamująco na rozwój.

Wśród najważniejszych zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy Sępólno, wymienić należy:

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA ADMINISTRACYJNEGO

Gmina posiada niezbyt korzystne położenie administracyjne. Położona jest peryferyjnie - na skraju województwa, a położenie to jest utrwalane przez kolejne podziały administracyjne, poczynając od odzyskania przez Polskę niepodległości w roku 1918, a szczególnie po roku 1945, kiedy to gmina stała się gminą graniczną, pomiędzy województwem bydgoskim, a sąsiednimi: koszalińskim, pilskim, a po roku 1999 - wielkopolskim. Peryferyjne położenie nie służy rozwojowi obszarów i najczęściej wiąże się z szeroko rozumianym niedoinwestowaniem wielu zagadnień. Warto także zauważyć, że powiat sępoleński, w którym po reformie administracyjnej z roku 1999 znalazła się gmina, należy raczej do mniejszych pod względem liczby mieszkańców i zajmowanej powierzchni, a także do słabszych pod względem gospodarczym powiatów województwa. Należy przyznać, że sąsiednie powiaty, zarówno w kujawsko-pomorskim, jak też wielkopolskim i pomorskim, są najczęściej w niezależnych rankingach potencjału rozwojowego, lokowane wyżej.

Siedziba gminy poczynając od 1 stycznia 1999 roku ponownie pełni funkcję siedziby powiatu. Stanowi to niewątpliwie awans miasta w krajowej sieci osadniczej (miasto znajduje się wśród nieco ponad 300 miast - siedzib powiatów ziemskich). Awans w hierarchii sieci osadniczej jest tym większy, iż Sępólno należy do mniejszych ośrodków powiatów, ponadto nie posiada wszystkich instytucji rangi powiatowej (np. jest jedynym ośrodkiem powiatowym w województwie, nie posiadającym szpitala).

Peryferyjne położenie implikuje położenie poza głównymi ciągami powiązań funkcjonalnych, które uważane są za pasma przyspieszonego rozwoju, i które szybciej generują rozwój sąsiednich obszarów. Gmina położona jest poza strefami intensywnego oddziaływania dużych miast, co uznawane jest za czynnik znacznie przyspieszający rozwój. Przez teren gminy biegnie korytarz dyfuzji innowacji, w relacji Bydgoszcz - Chojnice, jednak jego zasadnicze pasmo, związane z większą aktywnością społeczną, biegnie przez Tucholę, omijając Sępólno. Tym samym gmina leży w środku trójkąta, który tworzą korytarze biegnące w następujących kierunkach: z Bydgoszczy przez Nakło w kierunku Piły i dalej Szczecina, z Bydgoszczy do Chojnic oraz z Chojnic w kierunku Piły. Przez teren gminy przebiega pasmo

znaczenia podregionalnego z Chojnic przez Sępólno i Więcbork do Nakła, chociaż jego znaczenie maleje wraz z wyłączeniem Chojnic z granic województwa.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA KOMUNIKACYJNEGO I NA TLE SIECI INFRASTRUKTURALNYCH ZNACZENIA PONADLOKALNEGO

Gmina Sępólno charakteryzuje się dobrą dostępnością w komunikacji drogowej. Przez jej teren przebiega droga krajowa nr 25 relacji Bobolice - Biały Bór - Człuchów - Kamień Krajeński - Sępólno Krajeńskie - Koronowo - Bydgoszcz - Inowrocław - Strzelno - Ślesin - Konin - Kalisz - Ostrów Wielkopolski - Antonin - Oleśnica. Droga ta w założeniu pełnić ma rolę głównego szlaku komunikacyjnego łączącego Polskę centralną i południowo-wschodnią ze środkowym Wybrzeżem. Jak wykazują pomiary ruchu, prowadzone w cyklach 5-letnich dla dróg wojewódzkich i krajowych (według poprzednio obowiązującego podziału dróg), droga ta na odcinku biegnącym przez teren województwa kujawsko-pomorskiego charakteryzuje się niezbyt dużym natężeniem ruchu (według danych z roku 1995 droga nr 25 na odcinku Mąkowsko - Kamień Krajeński należała do najslabiej obciążonych ruchem fragmentów sieci dróg krajowych na terenie województwa), jednak w sezonie wakacyjnym pełni ważną rolę w przewozach w kierunku Wybrzeża. Siedziba gminy jest dostępna także za pomocą drogi wojewódzkiej nr 241 (Tuchola - Sępólno - Więcbork - Nakło - Wągrowiec). Droga nr 241 jest udostępniona dla ruchu ciężkiego (pojazdy o nacisku do 10 t na oś), umożliwia więc tranzyt samochodów ciężarowych w relacjach północ - południe z pominięciem Bydgoszczy. Drogi: krajowa oraz wojewódzka na terenie gminy cechują się dobrym stanem technicznym. Położenie w sieci dróg można ocenić pozytywnie - gmina położona jest w sieci dróg krajowych znaczenia międzynarodowego, jednak ze względu na stosunkowo nieduże natężenie ruchu pojazdów, unika szeregu zagrożeń dla środowiska przyrodniczego i bezpieczeństwa mieszkańców.

W ostatnich latach maleje znaczenie komunikacji kolejowej w dostępności gminy i obsłudze jej mieszkańców, przede wszystkim w związku z ograniczaniem przewozów na linii z Gniezna przez Nakło do Chojnic. Przyszłość tej linii nie jest rozstrzygnięta. Pomimo, iż w planach była przewidywana jako „magistrala-bis” w relacji Śląsk-Porty, obecnie zagrożona jest zamknięciem z powodu nierentowności przewozów. Niezbyt duża liczba połączeń i mała prędkość podróży powodują, iż kolej staje się nieatrakcyjna w przewozach codziennych, natomiast zapotrzebowanie na przewozy świąteczne, wakacyjne, turystyczne, itp. jest, jak dotąd, niewielkie. Zmniejszanie znaczenia kolei jest niekorzystnym uwarunkowaniem także z punktu widzenia marketingowo - promocyjnego.

Ze względu na fakt, iż północno-zachodnia część województwa nie stanowi obszaru silnego zagęszczenia infrastruktury technicznej znaczenia ponadlokalnego lub regionalnego, liczba obiektów tego typu jest na terenie gminy stosunkowo niewielka. Na terenie gminy, w Sępólnie, znajduje się jedyny na terenie powiatu główny punkt zasilania (GPZ), na liniach wysokiego napięcia 110 kV z kierunków Chojnic, Więcborka i Koronowa. Od strony północnej do stacji redukcyjnej I^o zlokalizowanej w Sępólnie dochodzi gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 z kierunku Chojnic. Planowane jest przedłużenie tego połączenia do stacji redukcyjnej w Paterku k. Nakła, co zamknie obwód sieci gazociągów w zachodniej części województwa.

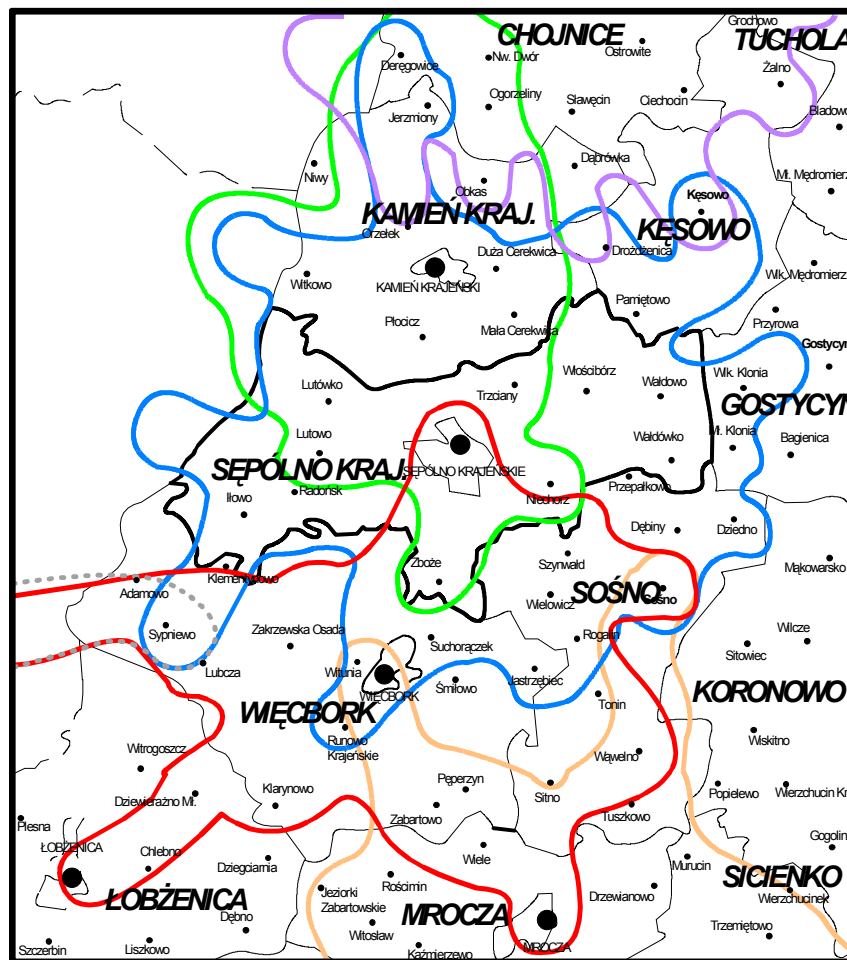
UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA SĘPÓLNA W SIECI MIAST

Miasto Sępólno położone jest w obszarze o gęstej sieci miast, różnej rangi i różnych klas wielkościowych. W promieniu 45 km od miasta leży 15 miast, z czego 7 liczy większą liczbę mieszkańców. Spośród tej grupy 5 miast pełni funkcję siedziby powiatu, a Bydgoszcz - siedziby powiatu i siedziby Wojewody. W promieniu 50 km miast jest 22.

Gęsta sieć miast jest czynnikiem ograniczającym ich rozwój, bowiem zawęży grupę osób obsługiwanych w poszczególnych miastach. Miasta tej klasy wielkościowej czerpią impulsy rozwojowe przede wszystkim z obsługi obszarów otaczających, dla których są głównym skupiskiem placówek handlowych i usługowych. W przypadku Sępólna konkurencję stanowią głównie Chojnice, które są łatwo dostępne z terenu gminy, a prezentowany duży potencjał handlowo-usługowy zachęca do korzystania z oferowanych dóbr (wyłączenie Chojnic z granic województwa, pomimo iż uznawane za poważne osłabienie jego potencjału, stwarza szanse rozwojowe dla Sępólna i Tucholi, które wykorzystując słabnące związki mieszkańców z Chojnicami, mogą rozwijać funkcje dotychczas pełnione przez te miasta), jak również Więcbork, także łatwo dostępny komunikacyjnie. Nie bez znaczenia jest też fakt, że ze względu na charakterystyczny kształt gminy (wydłużony w kierunku równoleżnikowym), jej granice północna i południowa położone są bardzo blisko miasta, a mieszkańcy sąsiednich gmin, którzy mogliby załatwiać codzienne potrzeby w Sępólnie, część z nich załatwiają w siedzibach swoich gmin (Kamień i Więcbork).

Ze względu na małą powierzchnię oraz regularny kształt powiatu, w niedużej odległości położone są także inne ośrodki powiatowe, stanowiące potencjalną konkurencję dla Sępólna w zakresie pozyskiwania inwestorów zainteresowanych tą klasą miast, a zwłaszcza Chojnice leżące w odległości drogowej 30 km, Tuchola - 31 km i Człuchów - 31 km.

MAPA KOMUNIKACYJNEGO ODDZIAŁYWANIA MIAST
(WYBRANE MIASTA ODDZIAŁUJĄCE NA TEREN POW. SEPOLEŃSKIEGO)

Obszar, z którego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej PKS, można w ciągu 30 minut dotrzeć do następujących miast:

Podkreślić należy, że Sępólno należy do najmniejszych ośrodków powiatowych. Spośród około 110 miast powiatowych w województwach północnej i północno-zachodniej części Polski (kujawsko-pomorskie, pomorskie, zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie i lubuskie), jedynie 1 miasto (Radziejów w kujawsko-pomorskim) liczy mniej mieszkańców. Na uwagę zasługuje fakt, że większość badanych ośrodków powiatowych liczy przynajmniej 20 tys. mieszkańców, są więc 2-3 krotnie większe od Sępólna. Wielkość miasta nie jest wyznacznikiem jego potencjału społeczno-gospodarczego i możliwości obsługi mieszkańców. Niemniej jednak dla rozwoju miast każdej z klas wielkościowo-funkcyjnych (w tym wypadku ośrodków powiatowych) niezbędna jest pewna „masa

krytyczna” wyzwalająca popyt na określone usługi i sprzyjająca lokalizacji poszczególnych inwestycji. Z tego powodu małą liczbę mieszkańców Sępólna można uważać za czynnik niesprzyjający rozwojowi i pełnieniu funkcji powiatowych.

W wykonywanych w latach 90-tych opracowaniach studialnych dotyczących polityki regionalnej na terenie województwa bydgoskiego, Sępólno określone było mianem ośrodka o znaczeniu ponadlokalnym, a więc wykraczającym obszarem swego oddziaływania poza granice gminy. Mała liczba szkół średnich oraz brak szpitala nie pozwalały na zakwalifikowanie miasta do grona ośrodków znaczenia podregionalnego - obecnych siedzib powiatów. Tym samym uzyskanie statusu ośrodka powiatowego należy uznać za awans w hierarchii sieci osadniczej, a gminną racją stanu jest wykorzystanie tego statusu dla przyciągnięcia inwestorów i faktycznego pełnienia roli centrum społeczno-gospodarczego powiatu. Ze względu na relatywnie wysoki potencjał usługowy Więcborka (rzadko spotykane w miastach o tak niewielkiej liczbie mieszkańców wyposażenie w szpital i szkoły średnie), w zakresie obsługi mieszkańców powiatu ma miejsce podział obowiązków (funkcjonalna dwustoleczność). Sprzyja to interesom powiatu, bowiem stwarza łatwiejszą dostępność do instytucji obsługi, ale nie powinno stanowić bariery dla podnoszenia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miasta.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Uchwalona w czerwcu 2000 roku „Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego” zawiera wyznaczniki polityki władz samorządowych szczebla wojewódzkiego w zakresie planowania regionalnego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Doceniając wagę problematyki obszarów wiejskich, jako jedyne w kraju, województwo posiada również „Strategię rozwoju obszarów wiejskich”. Obydwie Strategie zawierają szereg zapisów, które po wdrożeniu do realizacji mogą wpłynąć na poprawę stanu rozwoju gminy oraz powiatu.

Do najważniejszych ustaleń Strategii rozwoju województwa, które mogą dotyczyć gminy Sępólno, w tym miasta Sępólno jako ośrodka powiatowego, należą:

1. podniesienie poziomu wykształcenia, w tym rozwój szkolnictwa wyższego w powiatach i upowszechnienie szkolnictwa średniego;
2. stworzenie szans dla równomiernego rozwoju powiatów;
3. rozwój infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej;
4. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast;
5. restrukturyzacja rynku pracy i ograniczanie bezrobocia;
6. rozwój infrastruktury otoczenia biznesu;
7. wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych na potrzeby turystyki;
8. kształtowanie i ochrona struktur przyrodniczych.

Strategia rozwoju obszarów wiejskich, do których zaliczono również wszystkie, poza 4 miastami na prawach powiatów, miasta województwa, a więc także Sępólno, zakłada przede wszystkim działania w zakresie: poprawy efektywności rolnictwa oraz jego dostosowanie do zasad funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej, wprowadzania pozarolniczych źródeł utrzymania (rozwój przedsiębiorczości i odchodzenie od zajęć rolniczych), poprawę warunków życia oraz wzrost poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców.

Należy podkreślić, że przy stosunkowo niewielkich możliwościach finansowych Marszałka Województwa, zakłada się przede wszystkim zewnętrzne finansowanie rozwoju województwa, w tym głównie za pomocą środków pochodzących z pomocy zagranicznej. Na obecnym etapie wdrażania Strategii nie jest jeszcze możliwe określenie priorytetów, jakimi będzie się kierował samorząd wojewódzki przy wyborze zadań do realizacji. Zostaną one sprecyzowane w jednolitym programie wojewódzkim, który jak należy się spodziewać, powstanie w III i IV kwartale 2000 r.

Oceniając realne szanse uzyskania pomocy w ramach realizacji Strategii rozwoju województwa, należy stwierdzić, iż w dużym stopniu będzie ona uzależniona od aktywności władz lokalnych oraz samorządu powiatowego. Niemniej jednak, obiektywne wskaźniki stanu rozwoju gospodarczego, wskazują, iż zachodnia część województwa prezentuje lepszy stan rozwoju, niż część wschodnia, a więc możliwe jest pojawienie się dążeń do wspierania części wschodniej województwa w stopniu silniejszym.

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA POWIATU SĘPOLEŃSKIEGO

Powiat sępoleński należy do obszarów o średnim, jak na warunki województwa kujawsko-pomorskiego, poziomie atrakcyjności inwestycyjnej. Potwierdzają to analizy prowadzone na potrzeby Strategii rozwoju województwa. Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej, lokuje powiat w klasie 3 razem z 8 innymi powiatami, głównie zachodniej części województwa (do klas 1 i 2 należy tylko po 1 powiecie). Syntetyczny wskaźnik ryzyka inwestycyjnego lokuje powiat w klasie 3, razem z 9 innymi powiatami. Warto jednak zauważyć, że sąsiednie powiaty nakielski i bydgoski lokują się w klasie 2, a tucholski - w 1. Pod względem wskaźnika przedsiębiorczości (liczba zarejestrowanych podmiotów na 1000 mk) powiat należy do grupy najsłabszych. Oceniając atrakcyjność powiatu, należy podkreślić, że nie odbiega ona od przeciętnych dla województwa, jednak ze względu na fakt, iż sąsiednie powiaty (a także ogólnie wszystkie poza mogileńskim, powiaty zachodniej części województwa) prezentują wskaźniki lepsze, pojawia się nieobiektywne wrażenie niedorozwoju tej części województwa. Konkurentami i zagrożeniem w rywalizacji międzyregionalnej, nie są więc dla powiatu sępoleńskiego, powiaty części wschodniej województwa, ale przede wszystkim bezpośredni sąsiedzi.

Na niewysokie oceny atrakcyjności powiatu sępoleńskiego wpływ ma także niezbyt duży potencjał ośrodka powiatowego. Atrakcyjność powiatów jest często oceniana przez pryzmat siły jego siedziby - traktowanej jako „wizytówka” i miernik potencjału całego powiatu. W województwie kujawsko-pomorskim, Sępólno należy do najmniejszych miast powiatowych, nie posiada szpitala, a prezentowany potencjał szkolnictwa ponadpodstawowego również lokuje miasto wśród najsłabszych siedzib powiatów.

Na niezbyt korzystny *image* ośrodka powiatowego wpłynęły także liczne spory prowadzone przy tworzeniu powiatów (był to jedyny kwestionowany powiat zachodniej części województwa), co u postronnych obserwatorów mogło wywołać nieobiektywne wrażenie, że obszar ten jest zbyt słaby, by stanowić samodzielny powiat.

Podkreślić należy także fakt, że na atrakcyjność inwestycyjną powiatu sępoleńskiego, a więc pośrednio także gminy Sępólno, duży wpływ będą miały oceny stanu rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego (dla części inwestorów będzie to jeden z czynników wstępnej selekcji

obszarów przed podjęciem decyzji o inwestowaniu). Powiat położony jest przy zbiegu granic 3 województw, a obszary pograniczne w tych województwach wykazują szereg podobnych cech w zakresie warunków fizycznogeograficznych, demograficznych, charakteru funkcjonalnego, w zakresie wielu elementów posiadają więc podobną atrakcyjność. Tym bardziej istotny dla potencjalnego inwestora będzie więc ogólny klimat inwestycyjny i stan rozwoju województwa, w którym te obszary leżą. Niestety ogólna atrakcyjność województwa kujawsko-pomorskiego oceniana jest obecnie niżej, niż województw wielkopolskiego i pomorskiego, a więc tym większa jest rola działalności marketingowych, mających na celu wytworzenie przekonania, iż powiat sępoleński nie jest mniej atrakcyjny, niż złotowski, człuchowski, czy chojnicki.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, należy stwierdzić, że zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy są zróżnicowane, zarówno sprzyjające, jak też ograniczające jej rozwój. Do najważniejszych czynników pozytywnych należą:

- dobra dostępność komunikacyjna w komunikacji drogowej,
- pełnienie przez Sępólno funkcji siedziby powiatu,
- teoretyczna szansa aktywizacji gospodarczej wskutek wdrażania Strategii rozwoju województwa

Z kolei najważniejszymi barierami rozwoju są:

- gęsta sieć miast stanowiących potencjalną konkurencję w pozyskiwaniu inwestorów oraz ograniczających obszar obsługi miasta,
- peryferyjne położenie gminy poza strefami intensywnych wpływów dużych miast,
- na tle sąsiednich powiatów relatywnie słaby stan rozwoju powiatu sępoleńskiego.

Rozważając uwarunkowania rozwoju gminy w kontekście lokalnej konkurencyjności oraz rywalizacji z innymi gminami (co jest nieuchronnym procesem w dobie integracji z Unią Europejską, przy pozyskiwaniu inwestorów zewnętrznych, pozyskiwaniu funduszy na rozwój, w celu poprawy standardów życia mieszkańców), czyli w zakresie szeroko rozumianego marketingu lokalnego, niezbędne jest wykreowanie „marki gminy” - wyraźnego wyróżnika, czegoś, z czym gmina byłaby powszechnie utożsamiana poza jej granicami. Jak się wydaje czynnikiem propagującym istnienie gminy, a zwłaszcza miasta jest z jednej strony nawa powiatu („sępoleński”), a jednocześnie przymiotnik „Krajeńskie” w nazwie miasta, jednoznacznie lokujący miasto w regionie Krajny. Konieczne wydaje się podjęcie działań zmierzających do upowszechnienia nazwy gminy.

W kontekście niezbyt korzystnych uwarunkowań zewnętrznych, należy rozwijać na terenie gminy działalności wyspecjalizowane, w zakresie których gmina nie miałaby konkurentów wśród sąsiednich gmin, a zwłaszcza licznych sąsiednich miast. Pożądany jest także rozwój potencjału instytucji obsługi biznesu - należy wspierać wszystkie inicjatywy wzmacniające takie instytucje na terenie gminy, a także w innych miastach w powiecie, zwłaszcza Więcborku. Niezależnie od tego, do czasu wystarczającego wykształcenia takich struktur na terenie powiatu sępoleńskiego, gmina powinna na szeroką skalę współpracować z instytucjami biznesu w sąsiednich powiatach.